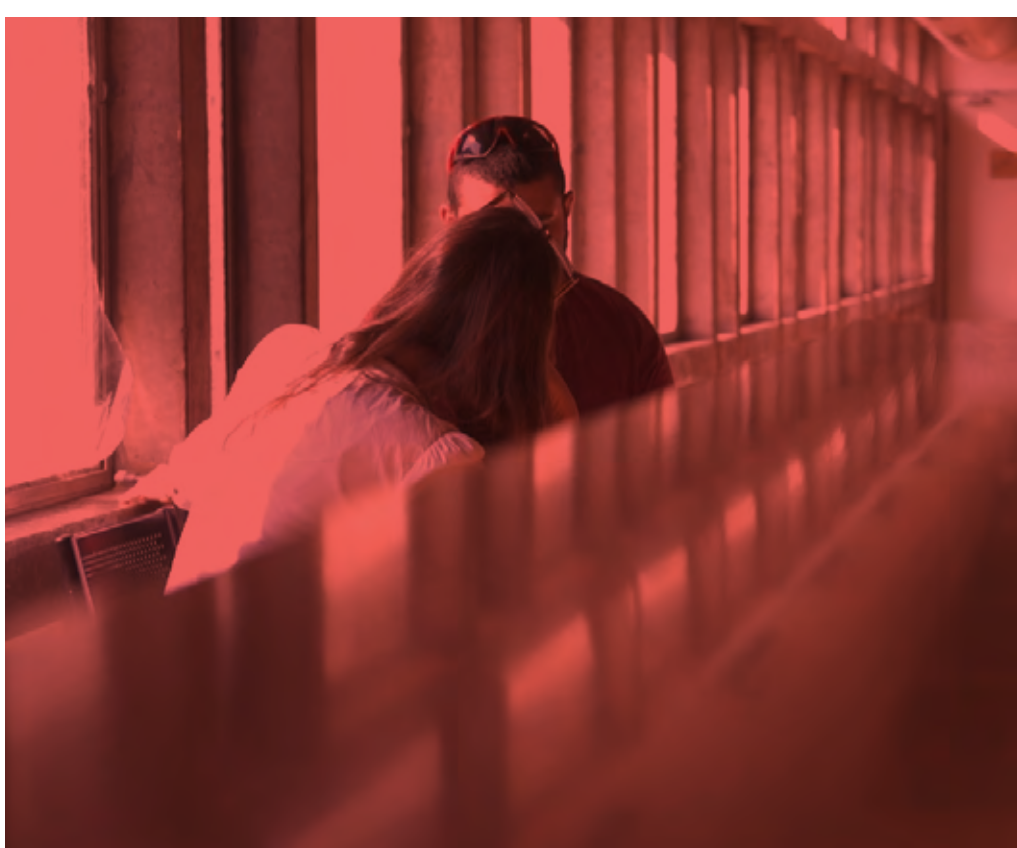
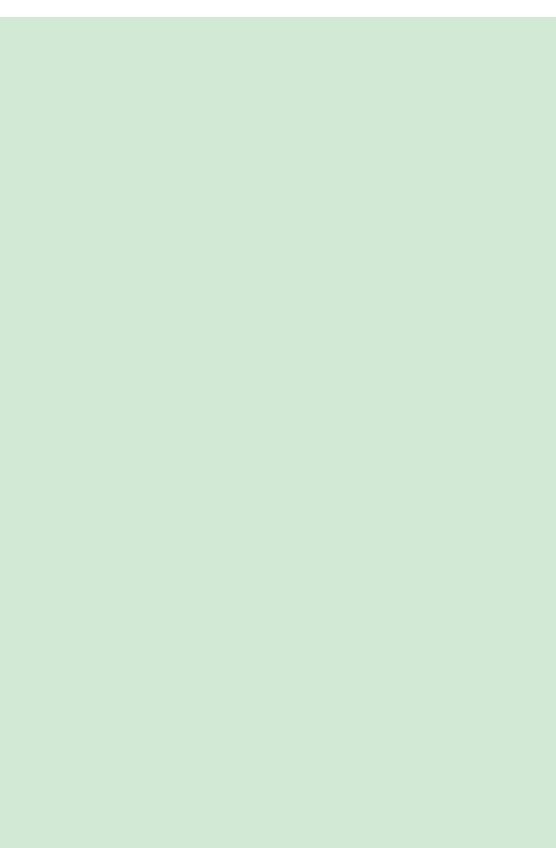
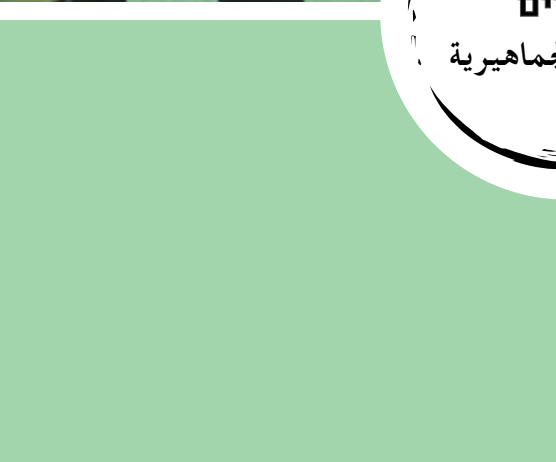




דוח סיכום שנת המשפט תשע"ט



בתי משפט
קהילתיים
المحاكم الجماهيرية





תוכן העניינים

6	פתח דבר	
8	פרק א' - הפעלת התוכנית	
8	בתי המשפט הקהילתיים במספרים	
12	בתי המשפט החדשים בחיפה וירושלים	
14	התבססות והרחבה של מודל העבודה	
16	בניית הקהילה	
20	פרק ב' - הפיתוח	
20	תפיסת העבודה השיקומית	
21	שותפויות מערכתיות	
22	הכשרות והדרכות	
24	האקתון - הכשרה ארצית	
27	פרק ג' - תכנון עתידי והטמעה	
27	מיסוד התוכנית והטמעה ארצית	
28	סיכום ומחשבות לקראת שנת המשפט החדשה	
	נספח	
30	אירועי שיא ברחבי הארץ	



חזרה לתוכן העניינים

אנו מתכבדים להגיש לכם את דוח הפעילות של בתי המשפט הקהילתיים לשנת המשפט תשע"ט. כבכל שנה הדוח נועד לתאר ולסכם את התקדמות התוכנית בשנה החולפת ולציין את המגמות, ההישגים והאירועים העיקריים שהתרחשו במשך השנה.

בשנת המשפט תשע"ט התקדמה התוכנית בשלושה מישורים מרכזיים- במישור ההפעלה: גדל מאוד נפח העבודה בארבעת המחוזות שבהם התוכנית פעלה. במקביל, הושלמה פריסת המודל גם למחוזות ירושלים וחיפה; במישור פיתוח וטיוב מודל העבודה: הוטמע, בין היתר, נוהל עבודה מחודש וכן השתכלל מודל השיקום לתוכו הוכנסו יסודות בעבודה קהילתית והוטמעו התאמות לעבודה עם עוברי חוק עם מוגבלות; במישור התכנון העתידי וההטמעה: לקראת סיום שלב הפיילוט ואימוץ התוכנית, הושלמה טיוטת החקיקה המעגנת את ההליך הקהילתי כהליך פלילי חלופי, הוקם צוות למידה לבחינת אפשרויות ההטמעה של הפרויקט ויצא לדרך מחקר הערכה מקיף.

כתיבה ועריכה: עו"ד איריס פינקלשטיין וד"ר דניאלה ביניש
צילום: קובי וולף, שחר ירושלמי, גיא חמוי, יוסי זמיר, מירב נדלר, צוות התוכנית
עיצוב גרפי: גלית אזולאי



פתח דבר

עם תום שנת המשפט שחלפה, בתי המשפט הקהילתיים בישראל השלימו ארבע וחצי שנות פעילות בשטח. אנו גאים לומר, שעם תחילת שנת המשפט הנוכחית, הפיילוט ערוך לפעולה בכל ששת מחוזות השיפוט בישראל. מספר הנאשמים המשתלבים בתוכנית בכל הארץ גדל מאוד וכך גם מספר המסיימים את ההליך בהצלחה. שלושת המחוזות הוותיקים: מחוז דרום, מחוז מרכז ומחוז תל אביב פועלים כיום במכסה כמעט מלאה מבחינת כמות המשתתפים שהפיילוט יכול להכיל. במחוז צפון, שבו החלה הפעילות רק לפני שנה, כבר משתתפים כ-50% מכמות הנאשמים שהמחוז מיועד להכיל ואנו צופים שבשנת המשפט הבאה גם מחוז זה יתקרב למיצוי הפוטנציאל מבחינת כמות הנאשמים המשתתפים בתוכנית. בנוסף לכך, בחודשים האחרונים של שנת המשפט תשע"ט הושלמה ההיערכות לפתיחת בתי המשפט בירושלים ובחיפה והחלה הפניית נאשמים לתוכנית.

במהלך השנה החולפת, צוות ההיגוי של התוכנית השלים נוהל עבודה משותף ומחודש, שנכנס לתוקף בחודשים האחרונים של שנת המשפט והוטמע בקרב הצוותים בשטח. הנוהל, שהחליף את הנוהל המקורי עמו יצאנו לדרך, משקף הסכמות חדשות ודרכי פעולה באשר לאוכלוסיית היעד של התוכנית, הפניית נאשמים מתאימים והתנהלות מקצועית של שחקני ההליך. באופן כללי ניתן לומר, שהעבודה המשותפת של ועדת ההיגוי הובילה לשורה של הסכמות פורצות דרך, המבטאות מדיניות של פנייה להליכי שיקום כתחליף למאסר, וניסיון להרחיב את מספר הנאשמים שעניינם החל במעצר והם יכולים להיכנס לתוכנית בתנאים המתאימים. בנוסף לכך, ועדת ההיגוי שכללה את ההסכמות ואת נוהלי העבודה בשורה של נושאים הקשורים בהתנהלות הצדדים בהליך ובשותפות המקצועית לקידום תהליכי שיקום. במקביל, צוות הפיתוח של התוכנית, בשיתוף עם שירות המבחן והעו"סיות הקהילתיות, המשיך לפתח ולשכלל את מודל השיקום. עיקר השינויים שהוכנסו השנה כללו הבניה של רכיבי העבודה הקהילתית והמערכתית לתוך מודל השיקום הפרטני והטמעת ההתאמות והכלים שפותחו לטיוב העבודה עם עוברי חוק עם מוגבלות קוגניטיבית ונפשית.

לקראת סיום שלב הפיילוט, בעוד חודשים אחדים, מתקיים לאחרונה תהליך חשיבה ותכנון, הבוחן



את האפשרויות השונות למיסודה ולהטמעתה של התוכנית בתוך מערכת המשפט הפלילי. במקביל, התקדם השנה תהליך הסדרה סטטוטורי להליך הפלילי הקהילתי בישראל, אשר החל כבר בשנת המשפט תשע"ח. אנו נמצאים כעת בישורת האחרונה לקראת סיום גיבושה של הצעת חוק המעגנת את פעילותם של בתי המשפט הקהילתיים ומסדירה את יסודות ההליך הפלילי הייחודי הפועל במסגרתם. מיסוד חקיקתי של ההליך הקהילתי, שמשמעותו, בין היתר, הרחבה של המודל לכל רחבי הארץ, ישלים את המהלך ויבטיח את עקרון השוויון עבור כלל עוברי החוק בישראל.

לסיכום, אנו סבורים, שעם ההרחבה האחרונה וסיומן של ארבע וחצי שנות פעילות הושלמה עליית מדרגה המאפשרת מעבר לשלב הבא של הפרויקט. בתי המשפט פרוסים בכל המחוזות, כפי שנקבע בהחלטת הממשלה שהתקבלה בשנת 2016, ושנת המשפט נפתחה בתנופה רחבה של עשייה. במקביל, מודל העבודה המשותף שוכלל, פורומים מקצועיים מוסדו בקרב כל השותפים ומחקר הערכה מקיף יצא לדרך. לצד המשך ההפעלה, בשנה הקרובה יופנו משאבים לבניית תורה סדורה והכשרות, יימשכו תהליכי הפיתוח ותחל הכנה להטמעה ולהרחבה עתידית.

אנו מודים מאוד לכל ראשי המערכות, השותפים והעוסקים במלאכה, על התמיכה ועל הרצון להרחיב ולמסד את הפרויקט. אנו נרגשים לקראת שנה של פעילות במתכונת מלאה של שישה בתי משפט ומאחלים שנה של שותפות מוצלחת ועשייה פורייה.

צוות הפיתוח של תוכנית בתי המשפט הקהילתיים



בתי המשפט הקהילתיים במספרים

בשנה זו ניכרה מגמה משמעותית של גידול במספרים:

- גידול של כ-50% בכמות המשתתפים שנכנסו לתוכנית
- הכפלת מספר הנאשמים שההליך בעניינם הסתיים (54% מתוכם סיימו בהצלחה).

יציבות בחלוקה בין תיקי פרקליטות ותביעה (כ-10% תיקי פרקליטות בכל שנה).

אינדיקציות ראשוניות מצביעות כי לרוב המכריע של המסיימים בהצלחה בתיקי תביעות, לא הוגשו כתבי אישום חדשים מאז סיום ההליכים.

אתגרים בשלב הכניסה לתוכנית: רק כ-36% מכלל הנאשמים שהתאמתם לתוכנית נבדקת, אכן נכנסים אליה.

הצצה ראשונית לנתוני שנת המשפט תש"פ

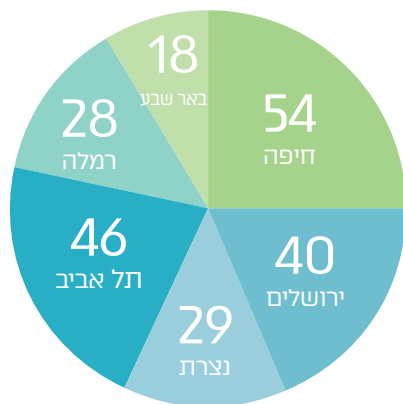
לאור הפרסום המאוחר של הדוח השנתי לשנת תשע"ט, אנו זוכים להצצה ראשונית גם על נתונים למחצית שנת המשפט הנוכחית (תש"פ) נתונים אלו מצביעים על המשך מגמת הגידול במספרים, הנובעת הן מפתיחת שני בתי המשפט החדשים במחוזות חיפה וירושלים והן מהתבססות והרחבת פעילותם של בתי המשפט הוותיקים.

סך משתתפים עד למועד הפקת דוח זה*:



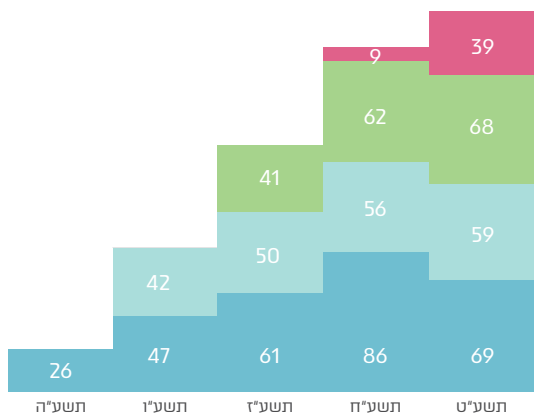
*הנתונים מעודכנים לחודש פברואר 2020

נכנסים להליך בשנת המשפט הנוכחית (תש"פ) - חלוקה למחוזות



למעשה מתחילת שנת המשפט הנוכחית (ספטמבר 2019) ועד למועד הפקת דוח זה* נכנסו להליך כבר 215 משתתפים חדשים

גידול עקבי במספר הנכנסים לתוכנית

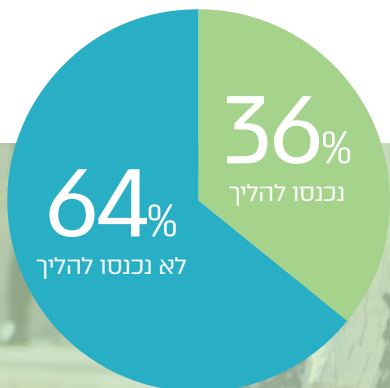


סה"כ

נצרת 48 תל אביב 171 רמלה 207 באר שבע 289

כניסה להליך

אחוז המשתתפים שנכנסו להליך מתוך סך אלו שבוצעה להם בדיקת התאמה (654 בדיקות התאמה שבוצעו בתשע"ט):



נתונים לסוף שנת המשפט תשע"ט

327 משתתפים פעילים

198 סיימו בהצלחה

190 נשרו



יציבות בחלוקה בין תיקי פרקליטות לתביעות

10% תיקי פרקליטות

90% תיקי תביעות

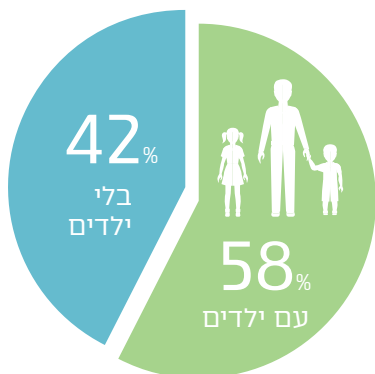
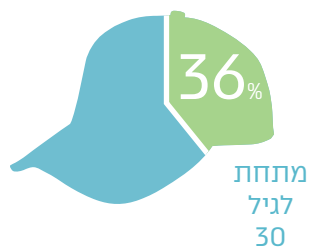
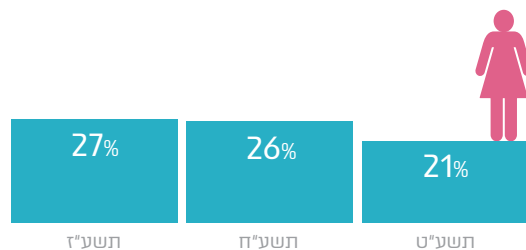


חזרה לתוכן העניינים



אפיון המשתתפים הפעילים:

מגמת ירידה באחוז הנשים



ריצו מאסר בעבר

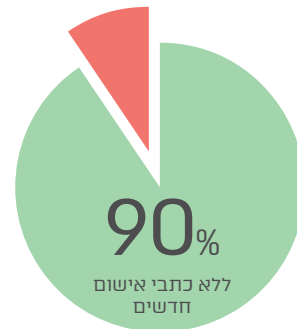


חזרה לתוכן העניינים

אפיון המסיימים בהצלחה:

כ- 90% מהמסיימים בהצלחה ללא כתבי אישום חדשים*

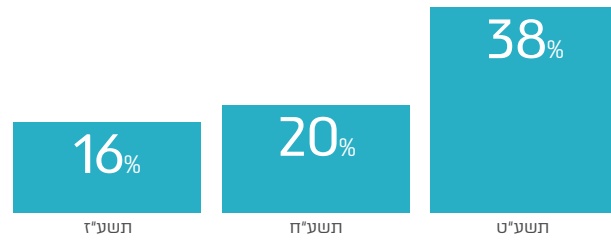
*הנתון ביחס לתיקי תביעה בלבד. אינדיקציה ראשונית שכן טרם הסתיימה תקופת הזמן המקובלת למדידת מועדות.



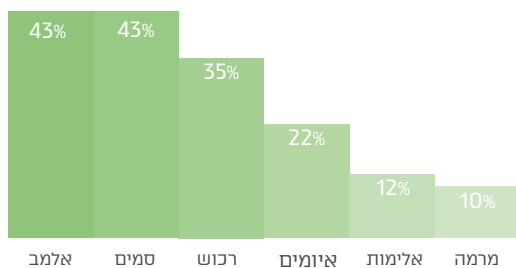
מאסר על תנאי בעת הכניסה להליך

35% מהמשתתפים בלי ילדים סיימו את בהצלחה את ההליך

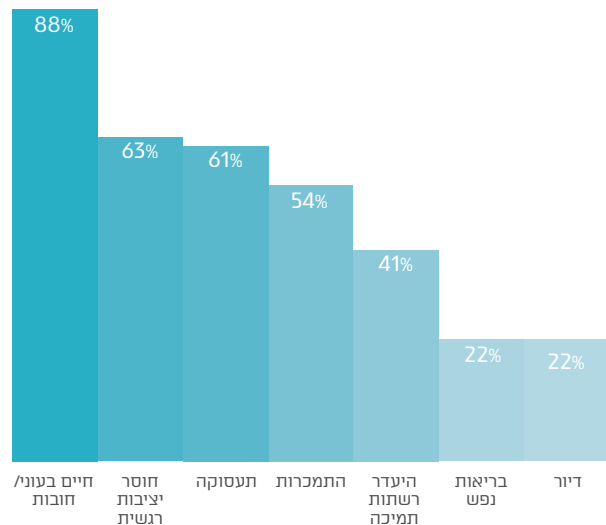
60% מהמשתתפים עם ילדים סיימו בהצלחה את ההליך



מאפייני עבירות



בעיות רקע



חזרה לתוכן העניינים



בתי המשפט החדשים במחוזות חיפה וירושלים

מאפשרת שיח מקצועי וליבון משותף של הסוגיות הרלוונטיות בשלב ההקמה, כמו גם פותחת מרחב להיכרות בין-אישית ולתחילת גיבושו של הצוות. בנוסף להכשרה הבסיסית המשותפת, לצוות קציני המבחן הייעודיים נערכו גם הכשרות מקיפות בנושא תפיסת השיקום ויישומה. כבר בקיץ, עוד בטרם יום הדיונים הראשון, קציני המבחן החלו ללוות משתתפים שנמצאו מתאימים להליך.

עוד במסגרת החשיפה וההכנות לפתיחתם של בתי המשפט, הוצג המודל הקהילתי לכל השופטים הפליליים בשני המחוזות והתקיימו מפגשי הדרכה לצוות המנהלי בבית המשפט ומפגשי חשיפה לתובעים ולסניגורים.

ההיערכות לפתיחת בית המשפט הקהילתי כללה הליך של בניית מנגנון לאיתור תיקים המתאימים בקרב כל השותפים ובמהלך הקיץ כבר הופנו כמה עשרות נאשמים לבדיקות התאמה בשני המחוזות. ההתחלה המהירה והיכולת לפעול על פי המודל המשותף באופן כה מרשים משקפות את הידע הצבור ואת כברת הדרך הארוכה והאמון הכולל שנבנה בין השותפים לתוכנית.

ההכנה לתחילת פעילותו של בית המשפט הקהילתי אינה מתמצת בהדרכת הצוותים המשפטיים והשיקומיים להליך. לבית המשפט הקהילתי, כשמו כן הוא, נדבך נוסף ומשמעותי ביותר להצלחתו וזה הפן הקהילתי. על כן, במסגרת תחילת הפעילות בשני המחוזות החל תהליך של מיפוי מענים קהילתיים רשותיים ומחוזיים. כך, למשל, בשני המחוזות כבר מוסדו קשרים ראשוניים עם המוסד לביטוח לאומי, עם הסיוע המשפטי וארגונים נוספים.

בחודשים האחרונים של שנת המשפט תשע"ט החלה הקמת בתי המשפט הקהילתיים החמישי והשישי במספר, במחוז חיפה ובמחוז ירושלים. במחוז חיפה מונתה כבוד השופטת אורית קנטור לכהן כשופטת בית המשפט הקהילתי ובמחוז ירושלים מונה כבוד השופט יהושע צימרמן לכהן בתפקיד. במקביל, בשני המחוזות הושלם איוש הצוותים מטעם השותפים והושקעה עבודה רבה בהכשרה, בתצפיות ובלמידת עמיתים.

בכל מחוז התקיימה הכשרת פתיחה מקצועית בת יומיים, שהייתה מיועדת לכל הצוות וכללה: רקע מתחום הקרימינולוגיה וההליכים החלופיים, למידת מודל העבודה ותפיסת השיקום; הצצה ראשונית לתחום העבודה הקהילתית ולעקרונות העבודה המערכתית והשותפות העירונית. בנוסף לכך, התקיימה למידת עמיתים עם נציגי הצוותים הוותיקים. הכשרה אינטנסיבית משותפת מקנה לאנשי המקצוע את הרקע הנדרש לתחילת הפעילות,



הכשרת פתיחה, מחוז חיפה



הכשרת פתיחה, מחוז ירושלים

2017 ביחס לשאר האוכלוסייה, העומדים על 21%). ירושלים היא עיר ססגונית, מורכבת, רב-גונית מבחינה מגזרית, דתית, תרבותית ופוליטית. בכך מוסיף השנה מחוז ירושלים אתגרים רבים וחדשים לפתחנו ואנו נערכים לפיתוח ייחודי שייתן מענה מתאים למורכבות זו.

ביום 9.9.19 נערך יום הדיונים הראשון בכל אחד משני בתי המשפט החדשים והפעילות החלה באופן רשמי. במקביל, כחלק מהתהליך שנעשה בשנתו הראשונה של כל בית משפט קהילתי חדש, בשנת המשפט הנוכחית יימשכו תהליכי מיפוי המענים והרחבת השותפויות לאורם של המאפיינים הייחודיים בכל מחוז. כמו כן, יימשכו הכשרות הצוותים והטמעת הכלים לעבודה במודל שיתופי. אנו מאחלים לצוותים המקצועיים ולמשתתפים הצפויים להתחיל את התהליך הצלחה רבה בדרך.

פתיחת שני בתי משפט קהילתיים במקביל זהו אירוע מרגש וייחודי גם עבורנו, הצוות המלווה את התוכנית. אמנם המודל כבר יותר סדור ואופן יישומו ברור אך יחד עם זאת כל מחוז הוא יחיד ומיוחד ומציב בפנינו אתגרים שונים וחדשים לפיתוח כלים ודרכי עבודה מותאמים.

מחוז חיפה, בדומה למחוז צפון לפניו, הוקם במודל אזורי, המתחיל בעיר מרכזית, אך מבוסס על שותפות עם מספר רשויות במקביל, כדי לאפשר מתן מענים אזוריים. עיריית חיפה נענתה במהירות לאתגר וקיבלה את פנינו בפתיחות ובנכונות רבה לעשייה משותפת. לפני מספר חודשים כבר מונתה רפרנטית לתוכנית מטעם העירייה ולאחרונה החל תהליך לבניית השותפות וההיכרות עם היחידה לטיפול במכורים והיחידה לדרי רחוב בעיר. במקביל, החלה גם בניית השותפות עם הרשויות הנוספות באזור.

לעומת זאת, מודל העבודה בירושלים הוא מודל רשותי שישירת בשלב הראשון את תושבי העיר בלבד וזאת בשל גודלה ומורכבותה של ירושלים. במודל כזה, העירייה היא שותפה מרכזית לתוכנית, ואכן שותפות ראשונית עמה כבר החלה להיבנות. מנהלת מינהל הרווחה בעיריית ירושלים וצוות מטעמה הגיעו לבקר בבית המשפט בתל אביב ולהיפגש עם מקביליהם בעירייה, כדי ללמוד את מודל העבודה שפותח במחוז הפועל באופן דומה. עם זאת, העיר ירושלים היא הגדולה ביותר במדינת ישראל (מספר התושבים בה כפול ממספר התושבים בעיר השנייה בגודלה בישראל ועומד על כמיליון איש), אחוז התושבים החיים בה בעוני הוא גבוה ביותר - למעלה מ-45% מתושביה מוגדרים כחיים בעוני (אחוזי עוני כפולים מאחוזי העוני שנמצאו על ידי הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה בשנת



התבססות והרחבה של מודל העבודה

בינוני ועל שותפויות מחוזיות ואזוריות, שאליהן נכנסים בהדרגה יישובים קטנים יותר. במסגרת זו פועלים כיום בתי המשפט במחוז המרכז ובמחוז הצפון ובאופן דומה יחל לפעול גם בית המשפט במחוז חיפה.

בית המשפט הקהילתי במחוז המרכז נותן מענה לתושבי רמלה, לוד ורחובות ומתבסס על שותפויות עם כל שלוש הערים. במהלך השנים, הורחבה פעילותו ליישובים רבים באזור, בכלל זה מודיעין, גן יבנה, מושבים ויישובים קטנים נוספים.

פעילותו של בית המשפט הקהילתי במחוז הצפון החלה בשותפות עם עיריות נצרת ונוף הגליל (נצרת עילית) וכבר בשנת הפעילות הראשונה התרחבה פעילותו, כך שבית המשפט משרת גם את תושבי יפיע, עפולה, מגדל העמק ויישובי עמק יזרעאל. בשנת המשפט הבאה צפויה הרחבה נוספת ליישובים אכסאל, עילוט, עין מאהר, משהד וריינה. כאמור, בית המשפט הקהילתי במחוז חיפה נפתח גם הוא במודל עבודה אזורי וצפוי לתת מענה כבר מההתחלה לתושבי הערים חיפה, נשר, קריית אתא, קריית ביאליק, קריית מוצקין, קריית ים, טירת הכרמל, דלית אל כרמל ועוספיא.

שתי צורות העבודה הללו – מודל הנשען על שותפות עם עיר גדולה מרכזית ומודל אזורי – מאפשרות התנסות ופיתוח במגוון רשויות ויישובים עוד בתקופת הפיילוט. זאת, כדי לצבור ניסיון מתאים לקראת ההיערכות לפריסה ארצית, שתתבקש אם וכאשר ההליך יעוגן בחקיקה. הרחבת הגבולות הגיאוגרפיים ומציאת פתרונות מקומיים במגוון ערים ורשויות מהוות פריצת דרך ביכולת לספק מענים יציבים לכלל הנאשמים, בלא תלות במקום מגורים,

ביסוס והרחבת שותפויות עם רשויות נוספות: כבר בשנת המשפט תשע"ח, החלה חשיבה והתנסות בפיתוח מודל עבודה אזורי, שבו יהיה ניתן לכלול כמה שיותר רשויות הנמצאות בתחום שיפוטם של בתי המשפט הקהילתיים הקיימים. זאת, מתוך מגמה כלל ארצית לפיזור האתגר של פירוק חסמי הכניסה הגיאוגרפיים להליך. בשנה החולפת, התבסס והתחזק מודל העבודה האזורי וכיום נכנסים לפרויקט משותפים מעשרות רשויות.

ניתן לתאר שני מודלים של עבודה המתבססים עם הזמן:

האחד, נשען על שותפות עם עיר גדולה כעוגן מרכזי, עם רפרנט עירוני לתוכנית ועו"ס קהילתי המועסק ברשות, אליה מצטרפות בהדרגה שותפויות חלקיות עם רשויות אחרות וכניסת נאשמים מרשויות שבהן אין שותפות ממוסדת. באופן זה פועלים כיום בתי המשפט במחוז הדרום ובמחוז תל אביב. בית המשפט בדרום נשען על שותפות מרכזית עם העיר באר שבע, שאליה הצטרפה שותפות מצומצמת יותר עם דימונה ובמסגרתה יתפתח עם הזמן מענה גם לתושבי רהט וחורה. בית המשפט בתל אביב, העובד בשותפות מלאה עם עיריית תל אביב-יפו, נתן בשנה החולפת מענה לתושבי הערים הסמוכות - רמת גן, גבעתיים, אזור, בת ים וחולון ובשנת המשפט הנוכחית ייתן מענה גם לתושבי המחוז כולו, בכלל זה רמת אפעל, הרצליה, כפר שמריהו, קריית אונו, רמת השרון, אור יהודה ובני ברק (החל מינואר 2020). במודל דומה יחל לפעול גם בית המשפט הנבנה בימים אלה בירושלים.

המודל השני הוא מודל אזורי מבוזר, המתבסס מלכתחילה על שותפות עם כמה ערים בגודל



מקומיים. ההרחבה הגיאוגרפית יוצרת אתגרים לא פשוטים ודורשת פיתוח ותחזוקה מתמשכת ומגוונת של שותפויות לצד גמישות מערכתית ויצירתיות.

וחתירה לקידום עקרון השוויון אשר נדרש ככל שהפרויקט מתרחב אל מעבר לגבולות של תוכנית פיילוט.

עם זאת, מודל השיקום של בית המשפט הקהילתי נשען באופן מובהק על מענים



בניית הקהילה

העבודה הקהילתית בתוכנית באה לידי ביטוי באופנים שונים. גיוס הקהילה ומוסדותיה העירוניים לטובת הליכי שיקום הם חלק אחד בעבודה זו. לצד אלה, מושם דגש רב על יצירת תחושת שייכות, שילוב בקהילה וצמצום הניכור באמצעות אירועים משותפים, פעילות התנדבות וקבוצות פעילים אקטיביות. כך, לדוגמה, במשך שנות הפעילות התפתחה בבתי המשפט מסורת של אירועים קהילתיים ואירועים לציון חגים בהשתתפות צוות בית המשפט, מתנדבים, נאשמים ובני משפחותיהם. גם השנה, כל המחוזות המשיכו במסורת וציינו אירועי פתיחת שנה, חגים ומועדים וכן אירועי שיא וסיכום שנה. האירועים מגוונים באופיים ובתוכנם, אולם בכלם ניכרת השתתפות משמעותית, תחושת שייכות וחדוות עשייה.



אירוע קהילתי לרגל חג החגים, מחוז תל אביב



כבוד הנשיאה, השופטת אבירה אשקלוני, מברכת באירוע קהילתי אירוע קהילתי, לרגל החגים, מחוז מרכז לציון חג הפסח במחוז הדרום

חזרה לתוכן העניינים

אירוע מרגש וייחודי
התקיים במחוז
הצפון. לקראת סיומו
של חודש הרמאדן,
התקיימה ארוחה
משותפת לשבירת
הצום. משתתפים
יהודים וערבים עם
בני משפחותיהם, לצד
חברי צוות, התקבצו
סביב שולחנות
ערוכים, עמוסי כל
טוב, אוכל ערבי
מסורתי לצד אוכל
כשר.

הכנסת האורחים
הלבבית והאירוע
המיוחד יצרו תחושת
שייכות ושותפות
מעוררת השראה
בבית המשפט
הקהילתי בצפון.



אירוע קהילתי לשבירת צום הרמאדן,
מחוז צפון



אירוע התנדבות לשיפוץ הגינה הקהילתית במתחם המשרדים ברמלה, מחוז מרכז

דגש משמעותי הושם השנה על חיזוק ושילוב אקטיבי של המשתתפים בפעילות הקהילתית. כלי מרכזי בעשייה זו הוא פורום הפעילים, אותו מובילות העובדות הסוציאליות הקהילתיות. מדובר בקבוצות בוגרים ומשתתפים בשלבים מתקדמים של התוכנית, המתכנסות אחת לשבועיים. בנוסף למפגש חברתי, להשתייכות ולשיח לא שיפוטי בין קבוצת שווים מיטיבה, המסגרת כוללת גם רכיב יזמי של עשייה פרו-אקטיבית להובלת שינוי בסוגיות המעסיקות את המשתתפים.

כך למשל, קבוצת הפעילים במחוז המרכז בחרה להתמודד השנה עם האתגר של שילוב עוברי חוק בתעסוקה. המשתתפים חידדו את הבעיות והאתגרים שלהם בתחום התעסוקה ואף הזמינו את מנהל לשכת התעסוקה בלוד לאחד המפגשים לצורך מציאת פתרונות אפשריים.

בנוסף לכך, הפעילים ארגנו מספר אירועי התנדבות, ביניהם שיפוץ הגינה הקהילתית במתחם המשרדים ברמלה ושיפוץ המתחם של עמותת "אנוש" בלוד, והיו שותפים בארגון האירועים הקהילתיים של בית המשפט. זאת ועוד, במטרה לגייס ולחבר משתתפים נוספים, הפעילים יזמו השנה הקמתה של קבוצת כדורגל של בית המשפט הקהילתי וארגנו מפגש "קפה קהילתי" - מפגש בין בוגרים למשתתפים חדשים בתוכנית להיכרות, לרתימה, לשיח פתוח ולהעלאת אתגרים.



במחוז הדרום, כחלק מהרחבת התפיסה הקהילתית, הושם השנה דגש על שילוב באמצעות פעילויות משותפות למשתתפים ולתושבים בבאר שבע, שאינם משתתפי התוכנית, באופן המאפשר היכרות בסביבה בטוחה וניטרלית ומפגש שוויוני בין הצדדים. לצורך הגדרת הצרכים והרצונות לפעילויות משולבות עם הקהילה, השתתפו השנה חברי קבוצת הפעילים של בית המשפט הקהילתי במחוז דרום בפורום עירוני שהתכנס לשם כך. בעקבות הפורום התפתח קורס בישול בריא למשתתפי התוכנית ולמתנדבים מהקהילה. כמו כן, נפתח קורס ללימודי תיאוריה, שבמהלכו נרקמו קשרים הדוקים בין חברי הקבוצה, אשר חלקם כבר עברו מאז את מבחן התיאוריה ומוכנים להתחיל בלימודי נהיגה.



קורס ללימודי תיאוריה, מחוז דרום



קורס בישול קהילתי, מחוז דרום

חזרה לתוכן העניינים

מיזם "מבשלים בקהילה", כלל קורס מקצועי של "מכללת השף" בו השתתפו משתתפי התוכנית לצד תושבים בעיר. לאחר תקופת לימוד והתנסות חווייתית, כל זוג בנה פרויקט קהילתי והתנדב בקהילה. במהלך השנה היו סיפורי הצלחה רבים ונרקמו קשרים מיטיבים בין חברי הקבוצה, ונראה כי הושגה ערבות הדדית בין המשתתפים. כך, למשל, בזכות ההיכרות במיזם סייעה אחת המשתתפות בקורס למשתתפת אחרת להתחיל לעבוד באותו מקום עבודה שבו היא עובדת. כאשר אביו של אחד מחברי הקבוצה חלה, התגייסו חברי הקבוצה לבקרו בבית החולים והביאו עמם מטעמים מהקורס.

עובד סוציאלי קהילתי, נציג הרשות המקומית, נוף הגליל, והוקמה קבוצת מתנדבים ראשונה. לערב החשיפה הראשון למתנדבים הגיעו כ-50 תושבים מהאזור וכן רכזי מתנדבים מהעיריות נוף הגליל ועפולה. בהמשך, נערך קורס הכשרה מיוחד למתנדבי התוכנית, הם צוותו לעבודה עם משתתפי התוכנית ולפעילות מותאמת לרצונם, ליכולותיהם ולצורכי התוכנית.

פעילות מתנדבים זו מצטרפת לפעילות ההתנדבות הנמשכת כבר שנים אחדות בבאר שבע, ברמלה ובתל אביב, במסגרתה סייעו מתנדבים מהקהילה למשתתפי בית המשפט הקהילתי בתחומים רבים ואף נרקמו קשרי ידידות וערבות הדדית.

גם בבית המשפט הקהילתי במחוז תל אביב הוקמה השנה קבוצת פעילים בשיתוף עם מינהל השירותים החברתיים של עיריית תל אביב-יפו, בהנחיה משותפת של עו"ס התוכנית ועו"ס מהעירייה. כבר בשלב זה העלו משתתפי התוכנית, שעברו תהליכי שיקום משמעותיים, את הרצון והצורך שלהם לתרום לקהילה הקרובה המקיפה אותם ולקדם עשייה שתפחית את הסטיגמה כלפי אוכלוסייה עוברת חוק. פעילות זו צברה תאוצה והשנה ילוו משתתפי הקבוצה נאשמים בתחילת דרכם בהליך.

גם במחוז צפון החלה עבודה משמעותית בתחום הקהילתי. לאחרונה, הצטרף לצוות



ערב חשיפה למתנדבים, מחוז צפון



מפגש קבוצת הפעילים, מחוז תל אביב

חזרה לתוכן העניינים



פרק ב' - תהליך הפיתוח

תפיסת העבודה השיקומית

לבית המשפט הקהילתי מחויבות להתייחסות שיקומית מקיפה, להרחבת מקומה של הקהילה בתהליכי השיקום, וליצירת ממשקים אפקטיביים בין העשייה בתוכנית לבין כלל הרכיבים האחרים בחייו של המשתתף. זאת, מתוך נקודת מבט הצופה אל פני העתיד, כדי לבסס את תמיכת המרחב הקהילתי במשתתף לאחר סיום התוכנית. השנה, מחויבות זו באה לידי ביטוי בהמשך ההתמקצעות בעבודה עם אוכלוסיות היעד המגוונות של התוכנית, בדגש על אינטגרציה של תחומי ידע מעולמות העבודה הפרטנית והקהילתית.

ההתמקצעות המתמדת בעבודה עם אוכלוסיות היעד של התוכנית באה לידי ביטוי בהעמקת הידע על טבע הצרכים המגוונים של אוכלוסיות היעד השונות של בית המשפט הקהילתי ובהבניית העבודה עם משתתפים ועם גופים בקהילה בהתאם. כך, למשל, נערכה עבודה רבה להעמקת הידע באשר למגבלות שונות עמן מתמודדים משתתפי התוכנית. מופו השירותים הקיימים בקהילה לאבחון ולמענה, כמו גם החסמים לקבלתם. נעשו פעולות רבות לטובת יצירת מענה טוב יותר למשתתפים, לצד פעולות של ייצוג וסנגור מול המערכות בקהילה. לצורך ההתמקצעות ניתנו כלים מגוונים לצוותי השיקום ונערכו הכשרות מקומיות של כל צוות על פי צרכיו.

עבודה קהילתית: בשנה החולפת הוקם פורום ארצי של עובדות סוציאליות קהילתיות מהמחוזות השונים, שהביא לתנופה משמעותית בהמשגת מודל העבודה עם גופים בקהילה, כמו גם למיסודה של עבודה זו. דוגמאות לכך הן: מנגנוני עבודה ייחודיים שנבנו עם המחלקה לשירותים חברתיים בתל אביב והקמת הפורום לקידום הוראת השפה העברית ברמלה. בבאר שבע מתקיים זו השנה הרביעית פורום עירוני בנושא דיוור ציבורי, בהובלת אגף הרווחה ובהשתתפות כל השותפים של בית המשפט הקהילתי בעיר ובמחוז.

לצד העשייה המרובה עם גופים בקהילה, פורום העובדות הסוציאליות הקהילתיות, בהובלת מומחית בעבודה קהילתית, עוסק גם בפיתוח התחום, בלמידת עמיתים ובהבניה של התפקיד הייחודי של עו"ס בית משפט קהילתי. חברות הפורום החליטו ללמוד לעומק את נושא העבודה המשותפת עם הקהילה ובחנו את הפוטנציאל הטמון בתחום מעבר לעבודת הזיהוי והחיבור למענים ולמשאבים קיימים. התוצר המרכזי של למידה זו היה פיתוח העבודה עם המשתתפים, כך שיהפכו ממקבלי שירות ליוזמים ולפעילים, כפי שתואר בעשייה של קבוצות הפעילים. עם סיום תהליך זה שהיווה קפיצת מדרגה בתוכנית, ניתן לומר בגאווה, שכיום יש מודל מוגדר לעבודה קהילתית במסגרת התוכנית. במודל זה יש חלק פרטני, המוטמע בתהליכי השיקום של כל משתתף וכולל חיבור למענים, מיצוי זכויות ומציאת פתרונות בתחומים מגוונים, לצד חלקים קהילתיים ומערכתיים המתמקדים במעגלי תמיכה, בהנגשת שירותים, בפעולה אקטיבית של המשתתפים ובתהליכי בניית קהילה ושייכות.

שותפויות מערכתיות

עבודתו של בית המשפט הקהילתי מבוססת, במידה רבה מאוד, גם על עבודה מערכתית ושיתופי פעולה חיצוניים עם גורמים שונים ברשות המקומית ובקהילה. שיתופי פעולה אלו באים לידי ביטוי בקשרי עבודה ובמשקים הדרושים לבית המשפט הקהילתי, כדי לאפשר מתן מענה לבעיות רב-ממדיות של המשתתפים ופתרון בעיות וחסמים ברמה המערכתית. מסיבה זו ולאור הצרכים של המשתתפים בתחום האזרחי של מיצוי זכויות והתמודדות עם עוני וחובות, פותחו במהלך השנים שיתופי פעולה משמעותיים ביותר עם גורמי הביטוח הלאומי והסיוע המשפטי. השנה נוסף לאלה שיתוף פעולה פורה עם רשות האכיפה והגבייה. שיתוף פעולה זה נבע מצורך אקוטי, היות ונושא החובות משפיע מאוד על תפקודם של המשתתפים בתוכנית ומקשה על שילובם במסלולי שיקום ותעסוקה. שיתוף הפעולה מתבסס על הבנת מורכבות החיים של עוברי החוק וההתמודדות היומיומית שלהם עם לקיחת אחריות ויציאה לעצמאות, בין השאר, מבחינה כלכלית. בתחילה התבטאה השותפות בעיקר בניסיון לפריסת חובות והגעה להסכמות עם נציגי הנושים בכל תיק באופן פרטני. בהמשך הושקעה עבודה רבה בהנגשה טובה יותר של הליכים ובמיסוד מנגנוני עבודה. בשלב ראשון הוחלט שכל המקרים ייבחנו באופן ראשוני על ידי רפרנטית ייעודית ברשות שתרכז את הטיפול וההמלצות באשר להמשך ההליכים. בהמשך הוחלט, כי יש מקום לנסות ולהפנות את כל משתתפי בית המשפט הקהילתי שעניינם נמצא בטיפול רשות האכיפה לרשם ייעודי, שיאחד את הטיפול בתיקים השונים ויפעל לקידום הסדרים מתאימים. מנגנון זה החל לפעול בימים אלה, השפעתו ויעילותו ייבחנו לאורך הדרך על ידי רשות האכיפה, הסיוע המשפטי וצוות בתי המשפט הקהילתיים לצורך שיפור נתיבי הפעולה המשותפים ודיוק המענים.

ד', משתתף בבית המשפט הקהילתי במחוז הצפון, שוחרר ממעצר ושולב בקהילה טיפולית להתמכרויות. בעת שהותו של ד' בקהילה הטיפולית, הוצא נגדו צו הבאה בגין חובותיו הרבים. לאחר עבודה מערכתית מול כל הגורמים המעורבים הופחת חובו של ד' באופן משמעותי והוקפאו כל ההליכים האזרחיים עד לשחרורו מהקהילה. עם סיום הטיפול בקהילה עבר ד' להתגורר בהוסטל והחל לעבוד למחייתו בסיוע צוות התוכנית. ד' בחר למנף את תקופת שהותו בהוסטל, שבו עלויות המחיה נמוכות ובמסגרתו הוא עתיד לשמור על יציבות תעסוקתית, כדי לשלם את חובותיו ובחר לשלם את החוב בשישה תשלומים. כל ההגבלות והעיקולים על חשבון הבנק של ד' הוסרו והוא הצליח לצאת ממעגל החובות ולפתוח דף חדש בחייו.



הכשרות והדרכות

צוות בתי המשפט הקהילתיים הוא צוות קבוע ברובו, המורכב מ"השחקנים הקלאסיים" בהליך הפלילי: שופט/ת, תובע/ת משטרתית/ת, פרקליט/ה, סנגורית וקצין/ת מבחן. לאלו נוספים שני חברי צוות קבועים: עובד/ת סוציאלי/ת קהילתי/ת ועורך/ת דין, המרכז/ת את פעילות בית המשפט. צוות זה נדרש לעבודה ייחודית בשיתוף פעולה שאינו טבעי ואף זר להליכים משפטיים פליליים רגילים. כל אנשי המקצוע בצוות נדרשים לבצע עבודה חדשנית, יצירתית, גמישה ומאתגרת ולקדם במשותף תוצאות טיפוליות חיוביות עבור המשתתף. לשם כך נדרשים כלים לעבודה שיתופית וידע על אודות מאפייני המשתתפים, תנאי החיים שעמם הם מתמודדים וההליך השיקומי. בין היתר, נאסף ונרכש ידע באשר להתמודדות עם עוני; מודעות לטראומה; היכרות עם מאפיינים של מוגבלויות שונות נפשיות וקוגניטיביות; טבעם של הליכי גמילה מהתמכרויות; השפעתן של תרופות פסיכיאטריות על הנכונות לשיתוף פעולה; רקע על תהליכי שינוי בתחום האלימות; מידע על אודות תהליך צפוי ונורמטיבי של התקדמות ונסיגה בהליך השיקומי, שהוא אינו קו לינארי; הבנה והיכרות עם המשאבים הקהילתיים, החסמים המכשולים, ועוד.

ידע מאפשר לצוותים עבודה מתוך מודעות להקשר החברתי והכלכלי, הבנת התופעות השונות, יצירת שפה משותפת בין חברי הצוות, הזדהות ופיתוח אמפתיה וגם זיהוי מניפולציות וכלים להצבת גבולות. הידע נצבר בהכשרות תקופתיות אשר נערכות במתכונות שונות.

כך, למשל, במהלך שנת המשפט שחלפה נערכה לצוות במחוז הדרום הכשרה בנושא היכרות והתמודדות עם משתתפים שחוו טראומה (אחוז גבוה מכלל הנאשמים בהליך הפלילי בכלל ובבתי המשפט הקהילתיים בפרט). בנוסף לכך, התקיימה במחוז הדרום הכשרה מוצלחת וייחודית לכל קציני המבחן בתחום המעצרים במחוז. בהכשרה זו הצוותים למדו על בית המשפט הקהילתי ככלל וחידדו את הפרקטיקה של איתור והפניית נאשמים עצורים להליך הקהילתי, בפרט. הכשרות אלה יועברו במתכונת דומה, גם בשנה הבאה, בצוותים האחרים.

במחוז תל אביב נערכו השנה סדנאות בדגש על עבודת צוות, שותפות ושיח של מעבר מקונפליקט לדיאלוג. במחצית השנה קיים הצוות סיור בדרום העיר במטרה להכיר מקרוב את השטח ואת הבעיות עמן מתמודדים רבים מהמשתתפים. במהלך הסיור,

"... הגעתי עם רצון להשתנות, לשנות המון דברים ששגיתי בהם בעבר. הגעתי עם חששות. פגשתי אנשים מדהימים, שכל מה שמעניין אותם זה לעזור!! כמובן שלא נתקלתי בזה הרבה בדרך, במיוחד בבתי המשפט.

בשבעה חודשים שאני בתוך התהליך אני מרגיש שחל בי שינוי, שנהייתי אדם אחר, שחושב בצורה אחרת, נבונה, שקולה ומחושבת יותר.

היום יותר מתמיד אני מאמין ויודע שאצליח... קיבלתי שליטה וקיבלתי אומץ לבקש עזרה כשצריך. אני אסיר תודה שלא ויתרתם לי שלא ויתרתם עלי. האמנתם בי.

(מתוך בקשתו של משתתף למעבר שלב, מחוז תל אביב).

"...אני רואה שיש
שינויים בחיים שלי,
אם זה בבית שלי ואם
זה בעבודה שלי. אני
מבצע את המטלות
בסבלנות ואני חושב
פעמיים לפני שאני
עושה משהו. אני כל
הזמן מרגיש שאני
מרוויח כלים. לאורך
הרבה שנים בחיים
לא הייתה לי הצלחה
ולא דרך... אני מרגיש
שהשתנתי מאז
תחילת התהליך. אני
מגיע לשיחות בגישה
טובה וכדי לשנות
את החיים שלי, אני
לא רוצה לחזור לבית
סוהר..."

(מתוך בקשתו של
משתתף למעבר שלב,
מחוז מרכז).

חברי הצוות חילקו כריכים שהכינו לדרי רחוב ולמכורים ולמדו קצת יותר גם על המורכבות של העבודה עם אוכלוסיות אלו, אשר מגיעות לבית המשפט במחוז באחוזים גבוהים יחסית. לסיכום השנה נערכה סדנה חווייתית, שנועדה לקדם חשיבה ביקורתית ויצירתית.

במחוז הצפון שזו שנת פעילותו הראשונה, נערכו הכשרות בסיס, שכללו חידוד מודל העבודה ואוכלוסיית היעד של התוכנית, היכרות עם מענים ושותפים בקהילה ולמידת הפרקטיקה של ניהול ההליך הקהילתי.

עוד השנה נפתח קורס הכשרה ייעודי ומעמיק לקציני מבחן קהילתיים בבית הספר המרכזי לעבודה סוציאלית. קורס זה, שפותח על ידי שירות המבחן ובית הספר המרכזי לעובדים סוציאליים, בסיוע מקצועי של ג'וינט-אשלים, מהווה כלי חשוב בהבניית הזהות המקצועית של קצין המבחן הקהילתי ובמיסוד התפקיד הייחודי בתוך השירות. קורס שני, במתכונת דומה (אך מורחבת עוד יותר), מיועד להיפתח לקראת סוף שנת המשפט הנוכחית. הקורסים מתקיימים לצד הכשרה מתמדת, הניתנת לקציני המבחן הקהילתיים במהלך עבודתם השוטפת ובימי הכשרה ייעודיים, הנבנים על פי הצורך.

בנוסף במחצית השנייה של השנה, הוחלט יחד עם השופטים לגבש פורום מיוחד של שופטי בית המשפט הקהילתי. במסגרת זו מתקיים שיח עמיתים בנושאים שונים הקשורים לתפקידו הייחודי של השופט הקהילתי וכן מתקיימים מפגשים עם מומחים מהשורה הראשונה לטובת הרחבת הידע בנושאים, כגון בריאות נפש, התמכרויות, עבודה עם משתתפים עם מוגבלות קוגניטיבית, ועוד. פורום זה צפוי להמשיך ולהיפגש גם בשנת המשפט הבאה.

האקתון - הכשרה ארצית

כמו בארבע השנים הקודמות, גם בשנה החולפת התקיימה הכשרה שנתית ארצית משותפת לכל הצוותים המקצועיים של בתי המשפט הקהילתיים, והפעם בהרכב של ארבעה צוותים. השנה, נערכה ההכשרה במתכונת מיוחדת של "האקתון", והיוותה שיא מכונן בפעילות השנתית בכלל ובמערך ההכשרות ופיתוח הכלים לתוכנית, בפרט.

המילה "האקתון" מגיעה משילוב המילים Marathon ו-Hack, כאשר הרעיון הוא אירוע יזמות מרתוני, רב-עצמה, במתודה של תחרות, שבה המשתתפים נחלקים לקבוצות חשיבה קטנות במטרה ליצור ולפתח יחדיו רעיונות והמצאות פורצי דרך לפיצוח אתגרים אשר הוגדרו מראש.

בהאקתון הראשון של בתי המשפט הקהילתיים, השתתפו כ-100 אנשי מקצוע, מהצוותים המחוזיים והארציים של התוכנית, אשר ישבו יחדיו, בצוותי עבודה קטנים ומגוונים מקצועית וגיאוגרפית, במטרה לפצח אתגרים אשר הועלו מבעוד מועד על ידי חברי הצוותים עצמם.

במהלך יומיים של הכשרה כל צוות הופקד על אתגר אחד והיה אחראי על פיתוח רעיון, תוצר או כלי חדש ומעשי, שיוכל לייעל ולשפר את העבודה בבית המשפט הקהילתי ביחס לאותו אתגר. לרשות הצוותים עמדו אנשי מקצוע רבים מתחומים שונים (מדיה, כתיבת תוכן, פיתוח ידע, הדרכה) ועזרים נוספים, כדי להגדיר את הבעיה שעמה הם מתמודדים ולגבש רעיונות חדשניים ופורצי דרך לפתרונות. בתוך כך, בסדר היום שולבו הרצאות וחלונות ללמידה מעמיקה בנושאים הרלוונטיים לאתגרים עמם מתמודדים הצוותים במסגרת ההאקתון ובעבודתם השוטפת. כל צוות נדרש להציג את תוצרי העבודה



ההאקתון הראשון של בתי המשפט הקהילתיים, הכשרת צוות ארצית

אכזבו וישבו יחדיו, כתף אל כתף, סגור, תובעת וקצין מבחן, ומצאו פתרונות יצירתיים ופורצי דרך להתמודדות עם האתגרים שעמדו בפניהם. בימים אלה עוסק צוות הפיתוח של התוכנית בפיתוח התוצרים הזוכים שיהפכו לכלי עבודה שימושיים בתוכנית.

כך, למשל, אחד האתגרים שהצוותים התמודדו אתו הוא עבודת צוות: כיצד בונים ומכשירים צוות חדש בראי העבודה המשפטית השיתופית, הייחודית לבית המשפט הקהילתי. במקרה זה, הקבוצה בנתה מודל הכשרה דו-שלבי, המתחיל בסימולטור מצולם ובו סימולציות אשר ישקפו את האופי, התפקיד והדילמות של כל אחד מהשחקנים מנקודת המבט שלו. בשלב השני, הוצע כי כחלק בלתי נפרד מהליך ההכשרה, כל בעל תפקיד חדש בהליך יתלווה כצל ליום בחייהם של שני בעלי התפקידים האחרים, כדי

שלו במהלך ההכשרה במספר הזדמנויות ולקבל משוב עליהם, על פי קריטריונים של אפקטיביות, פשטות היישום, רלוונטיות וכדומה. התוצרים הטובים ביותר זכו בתקציב פיתוח ויכנסו למערך הכלים המתהווה בתוכנית.

ביצוע ההכשרה השנתית במסגרת ייחודית זו אפשר לצוותים ללמוד, לחשוב ולפתח יחדיו תוצרים ברוח התוכנית ובאווירה דינמית ויצירתית. ראשית, העבודה בצוותים קטנים ומגוונים השיגה שיתופי פעולה יפים ושיח בין-מקצועי נרחב, הן לטובת פיתוח כלים ומענים אשר ישרתו את התוכנית והן לטובת חיזוק התפיסה השיתופית המאפיינת את בית המשפט הקהילתי. שנית, האווירה הייחודית והמומחים המקצועיים שליוו את ההאקתון אפשרו לצוותים כר נרחב לחשיבה גמישה ויצירתית, "מחוץ לקופסה". ואכן, הצוותים לא



ההאקתון הראשון של בתי המשפט הקהילתיים, הכשרת צוות ארצית



יומיומי, שהצוותים מתמודדים אתו, הוא חשיפת התוכנית לגורמים בקהילה במטרה לרתום אותם לשיתוף פעולה עם אוכלוסיית עוברי החוק. הקבוצה שהתמודדה עם אתגר זה בהאקתון הציעה להקים אתר אינטרנט ודף ברשתות החברתיות, שבהם חומרי הסברה על התוכנית בשילוב סרטונים. קבוצה נוספת התמודדה עם אתו אתגר של חשיפת התוכנית רק עם קהל יעד שונה - משתתפים פוטנציאליים וחדשים. הקבוצה, שזכתה בתחרות, הכינה סרטון הסבר מפורט שנועד לגייס משתתפים חדשים להליך, אך גם להתאים את הציפיות של המשתתף מההליך ומדרישותיו, והכול באופן קליל וייחודי, המותאם לקהל היעד. **לצפייה בסרטון שפותח לאחרונה על בסיס התוצר הזוכה לחץ כאן.**

בימים אלו אתר האינטרנט של התוכנית נמצא בהקמה ולצד התוצר הזוכה ישולבו בו גם תוצרים ותובנות נוספים, שפותחו במסגרת ההכשרה.

להיחשף לנקודת המבט שלו. פתרון זה הוא דוגמה נפלאה לרעיון יצירתי ופשוט ליישום, שיתקבל אצל הצוותים בקלות, כשהוא מגיע כפתרון מוסכם של צוות משולב.

אתגר נוסף שבו עסקנו הוא שיפור הכלים לעבודה עם אוכלוסיית צעירים עוברי חוק והתאמת מודל העבודה למאפיינים של אוכלוסייה זו, המתקשה לשמור על יציבות והתמדה בתוכנית לאורך זמן. הצוות הציע פתרון יצירתי וחדשני, המשלב דיגיטציה לבניית מערך תמריצים לגיוס ולשימור אוכלוסיית הצעירים בתוכנית. הפתרון שהוצע עדיין דורש פיתוח וחשיבה, אך הכיוון מרענן ויש בו פוטנציאל לענות על בעיות שאנו מתמודדים עמן בתוכנית בשילוב של צעירים עוברי חוק.

אחד האדנים המרכזיים של בית המשפט הקהילתי הוא שילובם של גורמים בקהילה (כגון מתנדבים, מעסיקים יידיים, גורמי רווחה ועמותות) במענים הניתנים למשתתפים במסגרת התוכנית השיקומית. על כן, אתגר

פרק ג' - תכנון עתידי והטמעה

מיסוד התוכנית והטמעה ארצית

לקראת תום תקופת הפיילוט של התוכנית ולאור ההסכמה הרחבה באשר לצורך לאמץ את המודל ולהרחיב את הפעילות, בשלה העת לניבוש מודל הטמעה וניהול עתידי, שיבטיח את המשך פעילותה של התוכנית באופן ממוסד בכל הארץ.

כפי שכבר הוזכר, כדי לאפשר המשך פעולה ומעבר ליישום ארצי כולל הוכנה במשרד המשפטים טיוטת הצעת חוק, המעגנת את ההליך הקהילתי כהליך פלילי חלופי. הטיוטה נכתבה על בסיס הניסיון הרב שנצבר בפרויקט ועיקרה מבוסס על מודל העבודה הקיים ועל ההסכמות בין השותפים אשר בעתיד יבואו לידי ביטוי בחוק. אנו מקווים שבשנת המשפט הבאה יתקדם תהליך ההסדרה הסטטוטורי אשר משמעותו, בין היתר, גם הרחבה של הפעולה, כך שתוך כמה שנים ההליך הקהילתי יפעל בכל הארץ ויוצע באופן שוויוני לכל עוברי החוק שיימצאו מתאימים.

בנוסף לכך, במחצית שנת המשפט שעברה החליטה נשיאת בית המשפט העליון על הקמת צוות למידה שיבחן את מבנה הניהול העתידי של התוכנית, באופן שיבטיח את המשך השותפות ויאפשר הפעלה נכונה, הרחבת הפריסה הגיאוגרפית והמשך הפיתוח. הצוות, בהובלת לשכת הנשיאה והנהלת בית המשפט ובהשתתפות נציגי כל השותפים, עובד באינטנסיביות וצפוי להגיש המלצות בראשית שנת 2020. במהלך העבודה הצוות בוחן לעומק את האפשרויות השונות, נעזר בחוקרות וביועצים ארגוניים, שומע מומחים, לומד מודלים של עבודה בין-משרדית, וכן מודלים דומים בעולם. לאחר שיתקבלו החלטות ניתן יהיה להתחיל לתכנן וליישם את תהליך ההטמעה של מנגנון הניהול וההפעלה של התוכנית, הנמצא כיום בג'וינט.

סיכום ומחשבות לשנת המשפט הנוכחית

דוח פעילות זה לסיכומה של שנת המשפט תשע"ט, מסכם את עיקרי הפעילות בשנה זו שהתנהלה בסימן של צמיחה והתרחבות בשטח לצד הנעת תהליכי מיסוד והטמעה.

כפי שתואר לאורך הדוח בשנה זו גדלה התוכנית, התבססה והתרחבה הן מבחינת מספר המשתתפים שנכנסו להליך במחוזות השונים, והן מבחינת הפריסה הגאוגרפית. שני מחוזות – חיפה וירושלים - נערכו לפתיחת בתי משפט קהילתיים חדשים, הערכות שהגיעה לשיאה בסוף השנה והובילה לפתיחת דלתות מרשימה ומקצועית מיד בראשית שנת המשפט הנוכחית. במקביל, הורחבה פעילותם של המחוזות הוותיקים לרשויות רבות נוספות. בכך הושלמה פריסת התוכנית על פני ששת מחוזות השיפוט והחלה עבודה בפריסה רחבה מאוד במגוון ערים וישובים.

בתום למעלה מחמש שנות פעילות אנו גאים בכך כי כיום נכנסים לפרויקט משתתפים מעשרות רשויות שונות, וניתן להצביע על פריצת דרך משמעותית ביכולות לספק מענים יציבים לכלל המשתתפים בהליך בלא תלות במקום מגוריהם. זאת, תוך פיתוח ותחזוקה מתמשכים של שותפויות מגוונות והקפדה על גמישות מערכתית ויצירתיות. התרחבות זו מאפשרת פיתוח ופעולה במודלים שונים שיאפשרו הטמעה ארצית בהמשך ומסייעת בפירוק חסמי הכניסה הגאוגרפיים להליך כבר במהלך הפיילוט.

לאור מועד פרסומו של הדוח, ניתן אף לראות כי מגמת הגידול במספר המשתתפים החדשים בכל בתי המשפט נמשכת ואנו צופים כי במהרה יתמלאו המכסות המירביות בכל מחוז. עוד ראינו הכפלה





של מספר הנאשמים שסיימו את ההליך, מרביתם (54%) סיימו בהצלחה, וכן נתונים המצביעים על כך שהנאשמים המגיעים להליך אכן שייכים לאוכלוסיית היעד שלו: נאשמים אשר ללא הליך שיקומי משמעותי צפויים לעונשי מאסר בפועל. מסקנה זו נובעת מהגידול במספר הנאשמים שעניינם החל בבקשת מעצר ובמספר הנאשמים שנכנסו להליך כאשר כנגדם תלוי ועומד מאסר על תנאי בר הפעלה. נתונים אלה מצביעים על האמון שמביעים השופטים ומערכות האכיפה בהליך ועל יכולתם של הצוותים להציע תוכניות שיקום משמעותיות לנאשמים שפוטנציאל הרצידיביזם שלהם גבוה.

המחקר המעריך של התוכנית נמצא בעיצומו ועוד יחלוף זמן משמעותי עד שנוכל לקבל נתונים בדבר האפקטיביות של הפרויקט אולם כבר כעת אנו שמחים לראות אינדיקציות משמעותיות לכך שמודל העבודה מוכיח את עצמו. נתונים ראשוניים בעניינם של המסיימים בהצלחה מעלים כי לרובם המכריע לא נפתחו תיקים חדשים מאז סיום ההליכים בעניינם.

הפן הקהילתי של התוכנית קיבל השנה גם הוא תנופה. לצד האירועים הקהילתיים שהפכו למסורת חשובה הושם השנה דגש משמעותי על חיזוק ושילוב אקטיבי של המשתתפים בפעילות קהילתית יזמית, ובכך נעשתה קפיצת מדרגה משמעותית ומעוררת השראה בפעילות ושיקום המשתתפים. קפיצת מדרגה נוספת התבטאה בשכלול מערך ההכשרות ופיתוח כלים מגוונים לעבודה עם סוגים שונים של משתתפים, להבניית עבודת הצוות ולרכישת ידע מקצועי.

לאור תהליכי ההבשלה וההתבססות של התוכנית החל גם תהליך המיסוד וההטמעה בהובלת נשיאת בית המשפט העליון ונציגי כלל השותפים לפרויקט. אנו מקווים שתהליכי החקיקה ובניית מודל ההפעלה העתידי יושלמו בשנה הקרובה ובכך יצא לדרך באופן רשמי שלב ההטמעה והמיסוד המדינתי. אנו מאמינים שהפילוט מגיע לישורת האחרונה שלו כאשר נורמות הבסיס ותורת העבודה יציבים ומוסכמים ובקרוב ניתן יהיה להפנות את המבט לפיתוח השלבים הבאים: פריסה ארצית מלאה, מעבר להפעלה ממוסדת ופיתוח מענים לאתגרי העתיד של הפרויקט.

אירועי שיא ברחבי הארץ

דצמבר 2018, מחוז צפון – טקס פתיחה חגיגי

ביום 6.12.18 התקיים בבית המשפט בנצרת ערב חגיגי לציון פתיחתו של בית המשפט הקהילתי במחוז הצפון בנוכחות כ-200 אורחים. בטקס נשאו דברים נשיאת בית המשפט העליון - כבוד השופטת אסתר חיות, שרת המשפטים, ח"כ איילת שקד, נשיא בתי משפט השלום במחוז הצפון, כבוד השופט דורון פורת, השופטת הקהילתית במחוז, כבוד השופטת אילנית אימבר, מנכ"לית משרד המשפטים עו"ד אמי פלמור, מנכ"ל משרד העבודה, הרווחה והשירותים החברתיים, ד"ר אביגדור קפלן ומנכ"ל ג'וינט-אשלים ד"ר רמי סולימני. עוד כיבדו את האירוע בנוכחותם מנהל בתי המשפט, שופטים, ראשי ערים, הסניגור הציבורי הארצי, מנהלת שירות המבחן למבוגרים, בכירים משפטיים במחוז, שותפים, משתתפים וחברי צוות. בשיאו של הטקס הדליקו משתתף התוכנית והתובע המשטרתי נר רביעי של חנוכה.

הדוברים הדגישו את המחויבות לפרויקט המתרחב ולהמשכו בעתיד ואת הייחודיות של מחוז הצפון אשר ודאי תקבל ביטוי בעת פיתוח העבודה באזור.



חזרה לתוכן העניינים



ינואר 2019, מחוז דרום - פרידה מכבוד השופטת דרורה בית אור

ביום 22.1.19, מחצית שנת המשפט, נערך במחוז הדרום ערב פרידה מכבוד השופטת דרורה בית אור עם פרישתה לגמלאות. הערב התקיים במתכונת ייחודית של ערב שירה קהילתי שהתאימה מאוד לרוח בית המשפט במחוז. באירוע שאותו הנחו בהתרגשות ובמקצועיות שני בוגרים של התוכנית, נכחו למעלה מ-200 איש: משרתתים, בוגרים, בני משפחה, מתנדבים, צוות ושותפים מהעירייה ומהקהילה.

להקת בית המשפט הקהילתי במחוז ביצעה שני שירים ונציגי השותפים והמשתתפים בתוכנית נשאו דברי ברכה. בשיאו של הערב, צוות בית המשפט הקהילתי עלה בהרכב מלא לשיר לכבוד השופטת, שנשאה דברי פרידה מרגשים.

ערב זה סיכם קצת יותר מארבע שנים של כהונה של כב' השופטת בית אור כשופטת הקהילתית הראשונה בישראל. תרומתה של השופטת בית אור לייסוד בתי המשפט הקהילתיים בישראל הייתה גדולה ומשמעותית. בליבה הרחב, במחויבותה ובמסירותה פעלה ללא לאות למען ביסוס הפרויקט והרחבתו ובעיקר למען המשתתפים ובני משפחותיהם אותם היא ראתה מקרוב, מתוך קשב אמיתי לצרכים ולמצוקה שביטאו, ותוך מתן כבוד לכוחותיהם וליכולתם. כל אחד ואחת מהמשתתפים ומהמשתתפות אשר הובאו לדיון באולמה של השופטת בית אור בבית המשפט הקהילתי, תיארו אותה כשופטת אמפתית, נעימה ומכבדת, אשר ראיית הטוב שבאדם היא נר לרגליה. שותפינו בקהילה חשו תמיד מוזמנים ומכובדים על ידה באופן שרתם אותם לשיתופי פעולה בעלי ערך. נכונותה של השופטת להירתם להליך החדש, למצוא פתרונות יצירתיים ומעל לכל לפעול מתוך אופטימיות תמידית ואהבת אדם תרמה רבות לבניית ההליך הקהילתי ולאמון החזק שנתנו בו המשתתפים. תודתנו הגדולה נתונה לה על כל פועלה עבור בתי המשפט הקהילתיים.

מדברי השופטת בית אור

"...הגעתם אלינו ממקומות קשים, מחיים לא פשוטים, לא פעם קטני אמונה ומיואשים, אבל גייסתם בעזרתנו כוחות נפש אדירים להיכנס לתהליך ארוך ומייגע של שיקום, טיפול והשקעה ועשיתם זאת בבית המשפט הקהילתי. אנחנו כולנו על המפה. אנחנו המפה. עשינו היסטוריה! האמנתי בכוח שלכם מהרגע הראשון. ידעתי שאם נמצא את הדרך להגיע אל הלב שלכם - נוכל להצליח.

לפני ארבע שנים, כאשר הכול התחיל, ידענו רק שיש כאן דרך אחרת. לא המצאנו גלגלים, אבל שינינו את היחס ואת התקשורת. ראינו כל אחד ואחת מכם כאדם שלם, שצריך להושיט לו יד ובעיקר הרבה סבלנות, הכלה, אכפתיות ואהבה. תמיד בדיווחים שמעתי מהמשתתפים את המילים הכול כך נוגעות: 'פתאום הבנתי שרואים אותי, שמתייחסים אלי ולא מדברים מעל לראשי'. וזה מה שהיה בראש מעיינינו. היום ארבע שנים אחרי וארבעה בתי משפט קהילתיים ויד עוד נטויה, ברור לכולם שזה סיפור הצלחה".

מדברי המשתתפים והצוות לרגל פרישתה של כבוד השופטת בית אור:

"כבוד השופטת בית אור,
דרורה היקרה,
דרך ארוכה ומעוררת גאווה
עצומה עברנו יחד, את ואני
בארבע השנים האחרונות,
שנות ההקמה של המפעל
המפואר שהוא בתי המשפט
הקהילתיים. יצרנו יחד קסם
של ממש אשר הולך ומתרחב
ומביא עמו את רוחות השינוי
שכל כך נחוצות במחוזותינו.
בזכות אישיותך הייחודית
ויכולתך המופלאה לגעת
בליבם של האנשים,
המשתתפים שלנו, ברכות,
בפשטות ובאמונה כנה ושלמה
בהם ובתהליך- הצלחנו
והצלחנו בגדול.
אני מודה לך ומוקירה את
השעות הרבות שבילינו יחד,
למדתי ממך משפט צדק
ואהבת אדם".

עדי בלוטנר, רכזת בית
המשפט הקהילתי, מחוז דרום

"לשופטת המדהימה
אני א.א, בוגר בית המשפט
הקהילתי,
כבודה אין הרבה מה לכתוב...
אישה צדיקה ורבת מעלות.
בשבילי את אמא ולא שופטת.
בזכותך הצלחתי להיגמל
ולצאת לאור.
אף פעם לא האמנתי שאצא
מהחושך לאור.
אני מודה לך ולכל הצוות על
התמיכה לאורך כל הדרך
ומברך את קצינת המבחן שלי,
מאחל לך פרישה נעמה
וחופשה מדהימה עם בריאות
והצלחה בחיים
ברגשי כבוד והערכה אישיים"
א.א, בוגר בית המשפט
הקהילתי, מחוז דרום

"לבית אור
תודה רבה לך על ההקשבה
אני מרגיש כל פעם שאני
יוצא ונכנס לבית המשפט סוף
סוף ניתנת לי הזדמנות לחיים
חדשים.
כי כל החיים שפטו אותי לרעה
על החתום"

צ.ד, בוגר בית המשפט
הקהילתי, מחוז דרום

"לשופטת דרורה
אני למדתי הרבה ממך
היום מודה שיש לי התחלה
חדשה בחיים. תודה על
מה שעשית לי, נתת לי כוח
להמשיך בדרכים חדשות
דחפת אותי לדברים שלא
האמנתי שאני אעשה
היום מודה לך על הכל
ממני"

מ.כ, בוגר בית המשפט
הקהילתי, מחוז דרום

מאי 2019, מחוז תל אביב - יום עיון לציון שנתיים לבית המשפט הקהילתי

ביום 21.5.19 צוינו שנתיים לבית המשפט הקהילתי במחוז תל אביב, זאת ביום עיון רב-משתתפים שהתקיים במרכז קהילתי בדרום העיר, שבו מתקיימים רבים מאירועי בית המשפט.

כיבדו את האירוע בנוכחותם נשיא בתי המשפט השלום במחוז תל אביב, כב' הנשיא אביחי דורון, סגן הנשיא דאז, כב' השופט צחי עוזיאל, שופטי המחלקה הפלילית בבית המשפט, הממונה על הרשמים בהוצאה לפועל, ומנכ"ל רשות האכיפה והגבייה. מטעם העירייה נשאה דברים סגנית ראש העיר ומחזיקת תיק הרווחה. ביום העיון נכחו כ-220 אנשי מקצוע, שותפים מגורמים שונים במחוז תל אביב ובכירי המחוז במערכת המשפטית ובשירות המבחן. לצד פרקליטים, סיגורים ותובעים רבים, שמחנו מאוד בנוכחותם של עובדים סוציאליים ואנשי מקצוע נוספים מעיריית תל אביב, עיריית חולון, עיריית בת ים, המוסד לביטוח לאומי, הסיוע המשפטי, יחידות להתמכרויות, משרד השיכון, ועוד. ביום העיון נשא דברים כבוד השופט שמואל מלמד, נשמעו הרצאות על הרקע לעבריינות ועל מודל העבודה של בית המשפט הקהילתי והתקיימו פאנלים בנושאים של עבודה מערכתית ובניית שיתופי פעולה לצורך עבודה עם אוכלוסיית עוברי החוק. שיאו של היום היה, ללא ספק, החלק שבו בוגרי התוכנית חלקו עמנו את סיפורם האישי ואת ההתמודדויות שהיו להם במהלך התוכנית. הבוגרים הזכירו לכולנו, כי הקשר בין עבריינות לנסיבות חיים אינו רק תיאוריה והראו לנו, שבכוחות משותפים, אמונה באדם ונכונות אמיתית לפרק חסמים אפשר לשנות מסלול.



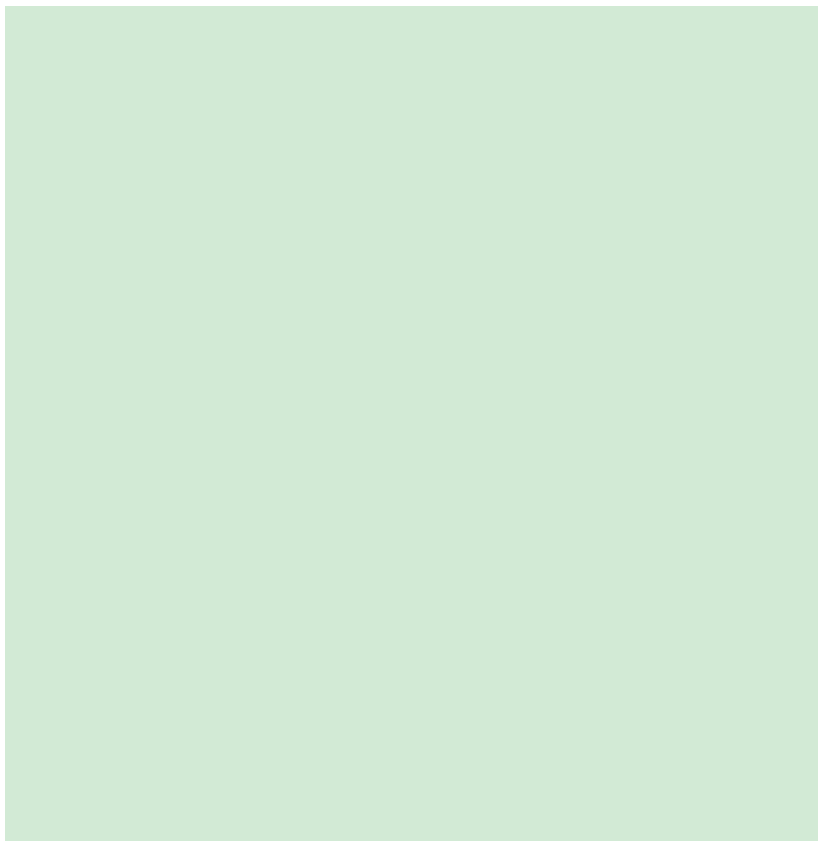
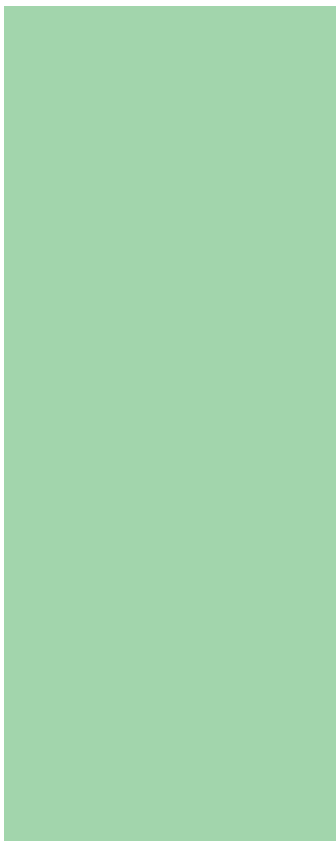
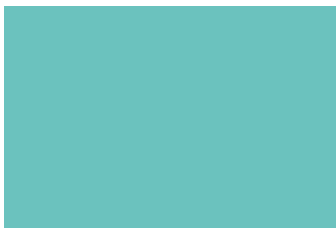
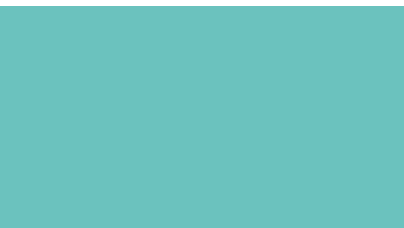
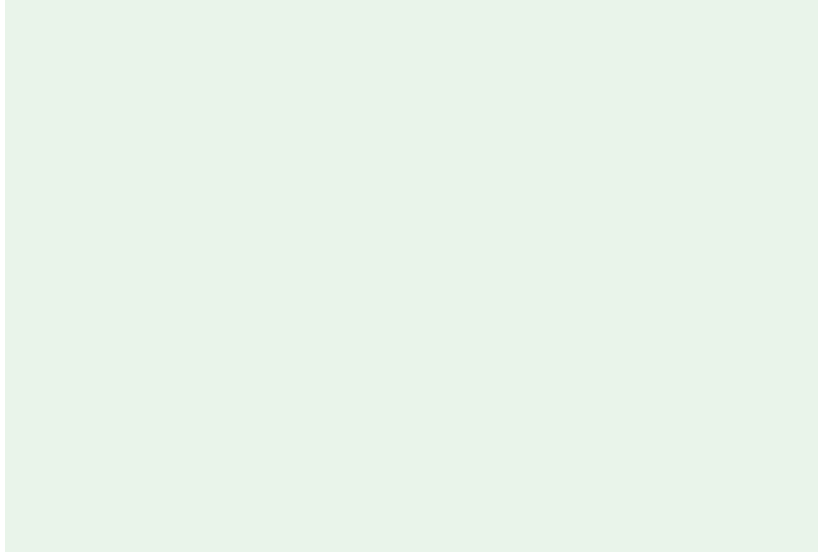
חזרה לתוכן העניינים



יוני 2019, מחוז מרכז - ערב הוקרה לבוגרי התוכנית

ב-10 ביוני, כחודש לפני סוף שנת המשפט, חגג בית המשפט הקהילתי ברמלה, בהתרגשות גדולה, אירוע הוקרה לבוגרי התוכנית ולשותפיה בקהילה. באירוע נכחו נשיאת בתי משפט השלום במחוז המרכז, כב' השופטת עינת רון, סגני הנשיאה ברמלה וברחובות, שופטים, סגן ראש עיריית רמלה ובכירים רבים מקרב השותפים, לצד עשרות בוגרים, בני משפחה, חברי צוות ומתנדבים. בערב נשאה דברים כבוד השופטת נירה דסקין, שופטת בית המשפט הקהילתי במחוז, המובילה את בית המשפט מיום הקמתו בנחישות וברגישות אשר ניכרו היטב מדבריה.

לקראת ערב הבוגרים החליטו הפעילים הוותיקים, שנטלו חלק בהכנת האירוע, לפעול לשינוי עמדות כלפי משתתפי התוכנית בפרט ועוברי חוק בכלל באמצעות שיתוף בפרטים, בסיפורים ובתמונות. לשם כך נוצר שיתוף פעולה ייחודי ומעניין עם עמותת חוש"ן, מרכז החינוך וההסברה של הקהילה הגאה, אשר סייעה לפעילים לבנות את סיפוריהם האישיים. יחד עם נציגיה המסורים של חוש"ן נבנו עבור הפעילים סדנה קבוצתית ותהליכי הנחיה פרטנית לסיוע בהכנה של אחדים מהבוגרים, שבחרו לספר את סיפור חייהם. וכך, חלקו הראשון של הערב הוקדש לסיפוריהם האישיים והמרגשים של הבוגרים עצמם, אשר תיארו את הדרך המאתגרת שעברו ואת גאוותם בתהליך השיקום העוצמתי שחוו. בהמשך, על הבמה, שמענו גם את סיפורו של אחד הבוגרים הראשונים בתוכנית, אשר לצדו ניצבה בגאווה אחותו, שנשאה דברים אף היא. להצלחות אלה ולתחושת השייכות לקהילה, שהביעו הבוגרים, שותפים ומתנדבים ומעסיקים ידידים מהקהילה, שבמהלך הטקס קיבלו תעודות הוקרה על תרומתם הרבה.



חזרה לתוכן העניינים